

Світлана РУБАНОВА,

викладач фінансових дисциплін Відокремленого структурного підрозділу
«Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій
та бізнесу Донбаської державної машинобудівної академії»

Інноваційні підходи до викладання фінансових дисциплін у сучасному коледжі

Розглянуто теоретичні, методичні та організаційні аспекти викладання фінансових дисциплін у сучасному коледжі. Інноваційні технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба їх використання під час вивчення багатьох дисциплін. Вивчення окремих предметів чи тем із використанням інноваційних технологій, комп'ютерної техніки і найсвіжішої інформації, взятої з мережі «Інтернет», – один зі способів оптимізації та урізноманітнення навчального процесу.

Ключові слова: інноваційні методи викладання, фінансові дисципліни, інтерактивні методи навчання, ділова гра, економічне мислення, засоби активізації навчання, сучасний коледж.

Svitlana Rubanova. Innovative Methods for Teaching of Financial Disciplines in the Modern College.

The article considers theoretical, methodical and organizational aspects of teaching of financial disciplines in the modern college. Innovative technologies quickly entered all areas of our lives. In this regard, there is an urgent need to use them during the study of many disciplines. Studying individual disciplines or individual topics using innovative technologies, computer equipment and the latest information taken from the Internet is one of the ways to optimize and diversify the educational process.

Keywords: innovative methods of teaching, financial disciplines, interactive methods of teaching, business game, economic thinking, means of learning activation, modern college.

Постановка проблеми. Економічна освіта молоді – вагома складова подальшого розвитку ринкових відносин в Україні. На сучасному етапі важливим є формування в сучасних фахівців економічної культури, що передбачає високий рівень фахової підготовки, дотримання законодавства України, правил професійної етики і норм загальнолюдської моралі.

Сучасний фахівець має не просто досконало володіти знаннями, дотримуватися культури спілкування і культури поведінки, знати психологію поведінки, але і вміти критично мислити, бути гнучким, використовувати новітні комп'ютерні засоби, вміти знаходити найсучаснішу інформацію, що стосується конкретної сфери діяльності з метою подальшого практичного застосування.

В умовах ринкових відносин важливо, щоб молода людина була не тільки підготовлена до майбутнього як знавець своєї спеціальності, а й розуміла загальнолюдську моральність, необхідність дотримання правил професійної етики.

На сучасному етапі розвитку суспільства виникає необхідність у формуванні фахівця, який досконало володіє теоретичними знаннями і здатен успішно застосовувати їх на практиці, а також законослухняного громадянина із системою морально-етичних цінностей, який дбає про суспільні й загальнонаціональні інтереси. Організуючи діяльність, спрямовану на отримання прибутку, підприємець-патріот несе особисту

відповідальність за наслідки своєї роботи перед державою, суспільством, споживачами, довілцями, конкурентами, партнерами і співробітниками. Пріоритетним є творче економічне мислення, розуміння необхідності ухвалювати обґрунтовані рішення, що впливають на долю інших людей, особиста відповідальність за наслідки своєї діяльності.

Щоб навчити молодь нестандартно, творчо мислити, необхідні інноваційні підходи до викладання дисциплін, нестандартні методи і форми навчання – інтерактивні методи.

Аналіз досліджень і публікацій. Існує велика кількість педагогічних технологій, використання яких у навчальному процесі сприятиме формуванню конкурентоздатного фахівця. За визначенням В. Г. Кременя, «під педагогічною технологією слід розуміти вивчення, розробку й системне використання принципів організації навчального процесу на основі новітніх досягнень педагогіки, психології, теорії управління та менеджменту, інформатики, соціології тощо для розробки таких засобів навчання, що підвищують ефективність навчального процесу» [4, с. 5].

«Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання. Тому „педагогічні технології” пов'язані з ідеями

і досвідом психології, соціології, системного аналізу тощо» [3, с. 108], – стверджує А. В. Добридень.

О. І. Пометун вважає, що сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної активної взаємодії тих, хто навчається, – це співнавчання, взаємонавчання [5, с. 13].

В основі інтерактивного навчання лежать такі принципи:

а) безпосередньої участі кожного учасника заняття, що зобов'язує викладача зробити кожного з них активним шукачем шляхів і засобів розв'язання тієї чи іншої проблеми;

б) взаємного інформаційного, духовного збагачення: навчальний процес необхідно організувати таким чином, щоб його учасники мали змогу обмінятися життєвим досвідом та отриманою інформацією;

в) особистісно зорієнтованого навчання [6, с. 36].

На думку О. М. Гай та Є. Ю. Захарової, «інтерактивне навчання формує в студентів компетентність, розширює їх пізнавальні можливості в здобутті, аналізі та застосуванні інформації, а також є базою формування умінь та навичок у майбутній професійній діяльності. Студенти навчаються ухвалювати важливі рішення, мають можливість спілкуватися та розвивати професійні вміння та навички. У них з'являється глибока внутрішня мотивація» [2, с. 38].

За даними американських учених, під час лекції студент засвоює лише 5 % матеріалу, під час читання – 10 %, роботи з відео- та аудіоматеріалами – 20 %, демонстрації – 30 %, у ході дискусії – 50 %, під час практики – 75 %, а коли студент навчає інших чи одразу застосовує знання – 90 % [2, с. 38].

Отож ефективне навчання можливе лише за умови повної взаємодії викладача і студента, які мають спільну мету щодо набуття знань, умінь і навичок.

Проблемам застосування новітніх методик навчання фінансів присвятили свої праці О. В. Аксьонова, О. М. Гай, Є. Ю. Захарова, О. Ф. Вербило, Т. Г. Калужна, Г. О. Москалюк, А. А. Романюк, М. О. Скуратівська, В. Ф. Біскуп, І. В. Тернова, О. М. Зухба, В. В. Кулішов, Ю. С. Кононенко, С. М. Ступчук, В. М. Теслюк, А. В. Якимовська та ін. Проте використання інноваційних, зокрема й інтерактивних, методів викладання фінансових дисциплін у сучасному коледжі не були предметом окремого дослідження.

Мета статті – розглянути особливості використання найбільш оптимальних інноваційних методів викладання фінансових дисциплін під час проведення лекційних і практичних занять у сучасному коледжі.

Виклад основного матеріалу. Інноваційні технології – це нові методи навчання студентів, спрямовані на створення на занятті атмосфери співпраці і взаєморозуміння, виникнення в молоді зацікавленості у вивченні предмету шляхом залучення до проблем сьогодення. Саме інноваційні методи вчать студентів самостійного мислення, вміння відстоювати свої думки, сприяють правильному вибору життєвої позиції.

Досягнути бажаного результату при викладанні фінансових дисциплін допоможе поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, які мають взаємодоповнювати один одного.

Пропонуємо при проведенні лекційних занять для студентів економічних спеціальностей використовувати сучасні інноваційні технології, які сприятимуть творчому мисленню молоді, вмінню самостійно знаходити відповіді на необхідні питання, систематизувати і узагальнювати матеріал, працюючи з навчальною літературою та сучасними комп'ютерними технологіями.

Лекція-діалог дає можливість отримати вичерпну відповідь на питання теми, що розглядаються на занятті, оскільки встановлюється прямий діалог між викладачем і студентом, що перетворює студента із пасивного спостерігача на активного учасника заняття.

Лекція-конференція передбачає попередню постановку проблеми, висвітлення якої здійснюється через заздалегідь підготовлені доповіді студентів. Завдання викладача під час проведення такого типу лекції – узагальнити інформацію, підготовлену студентами, доповнити питання, які потребують уточнення, сформулювати висновки.

Лекція-дискусія дає можливість студентам отримати нову навчальну інформацію стосовно конкретної теми, що розглядається. Разом з тим під час таких занять виникає дискусія між студентами з метою пошуку відповідей на поставлені питання.

Лекція, що містить завдання із зумисними помилками, полягає в тому, що перед студентами ставиться завдання контролювати інформацію для пошуку змістових, логічних, понятійних, методологічних, мовленнєвих та інших помилок. Наприкінці лекції здійснюється аналіз і виправлення допущених помилок.

Сучасний ринок праці висуває до молодих фахівців нові вимоги ділової активності: це не тільки компетентність, професіоналізм, але і комунікабельність, ініціативність, відповідальність, самостійність, здатність пристосовуватися до складних ринкових умов. Тому завдання вищих навчальних закладів не тільки дати студентам необхідні фахові знання, але й навчити їх творчо мислити, вміти знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем, працювати в команді, йти на компроміс, а в разі потреби вміти відстоювати власну точку зору.

Творче мислення в жодній діяльності не виникає під тиском, тому важливим при проведенні навчальних занять з фінансових дисциплін є створення доброзичливого психологічного клімату, атмосфери співпраці, які позитивно впливають на розвиток інтелектуальних здібностей майбутнього фахівця.

Як слушно зауважує О. Ф. Вербило, «економічне мислення – не просто багаж економічних знань, а здатність їх засвоїти, використати в практичному житті, іншими словами, це формування моделі економічної поведінки» [1, с. 76]. Економічне мислення включає вміння застосовувати ці знання з урахуванням конкретної ситуації.

Економічному мисленню студентів сприятимуть, зокрема, такі інноваційні методи викладання фінансових дисциплін у коледжі:

- проблемний;
- дослідницько-пошуковий;
- ділової активності;
- використання інформаційно-комунікативних технологій.

Важливим завданням підготовки майбутніх фахівців є розвиток їх творчих здібностей, які формуються в студентів у процесі зацікавленості викладанням фінансових дисциплін.

Уважаємо, що розвиток пізнавального інтересу необхідно пов'язувати з формуванням економічної культури мислення, усвідомлення свого громадського й особистого сенсу діяльності, виховання зацікавленості до самостійного набуття знань. Важливим при проведенні занять із фінансових дисциплін є врахування інтересів студентів, рівня засвоєння ними знань.

Одним з найбільш ефективних методів, що сприяє економічному мисленню студентів, є проблемний метод.

При вирішенні проблемної ситуації необхідно висунути ряд гіпотез, які необхідно проаналізувати, щоб знайти найбільш вдалий варіант вирішення проблеми. При проведенні практичних занять можна запропонувати студентам з основних питань, рекомендованих для підготовки вдома, створити «банк проблем». Жвавий інтерес викликають у студентів завдання, що містять аналіз конкретних ситуацій, проблемні питання, доведення версій, складання прогнозів.

Проблемне навчання сприяє формуванню творчих ідей молоді. Адже під час розв'язування проблемних завдань студенти не тільки засвоюють знання, але і набувають досвіду самостійної творчої діяльності. У процесі розв'язування проблемних завдань студенти вчать творчо мислити, порівнювати, узагальнювати, бачити альтернативні й нестандартні рішення.

Розвитку економічного мислення майбутніх фахівців сприяє дискусійна форма проведення практичних занять, що спонукає до пошуку причинно-наслідкових зв'язків економічних процесів і явищ.

Активізації творчої діяльності студентів при проведенні занять із фінансових дисциплін сприяють завдання, що спрямовані на закріплення і застосування

набутих студентами теоретичних знань. До таких форм роботи можна віднести: аргументований аналіз економічних ситуацій, понятійний диктант, тестові і проблемно-пошукові завдання.

У процесі розв'язання ситуативних завдань кожен студент намагається не тільки досконало оволодівати знаннями, а й умінням застосовувати їх, працює над підвищенням культури спілкування, виробленням індивідуального стилю комунікації відповідно до етичних та психологічних норм і правил. Для того, щоб спілкування принесло позитивний результат, окрім отриманих знань, певних навичок і вмінь, необхідно мати комунікативну установку при спілкуванні, тобто розглядати людину як загальнолюдську цінність. В умовах євроінтеграції важливими складовими є висока моральна та психологічна культура спілкування, які є запорукою досягнення успіху, як із вітчизняними, так і зарубіжними партнерами. Відпрацьовані моделі поведінки в майбутньому сприятимуть успішній професійній діяльності.

Ефективному засвоєнню навчального матеріалу з фінансових дисциплін сприяє дослідницько-пошуковий метод, що використовується при підготовці презентацій, публікацій, доповідей, розвитку наукового мислення, дослідницьких здібностей. Студенти вчать знаходити інформацію в засобах масової інформації, фінансових журналах, газетах, аналізувати статистичні дані, користуватися додатковою літературою, інтернетом, опрацьовувати знайдену інформацію, знаходити головне, робити висновки й узагальнення. Такі форми самостійної роботи підвищують інтерес студентів до предмету, створюють атмосферу співпраці між викладачем і студентом.

Метод ділової активності при викладанні фінансових дисциплін допоможе зацікавити, підвищити активність студентів. До методу ділової активності можна віднести ігрові ситуації. Оголошується тема, мета і завдання ділової гри. Здійснюється постановка проблеми ділової гри у вигляді життєвої ситуації. Завдання інтелектуальної гри, спрямовані на засвоєння знань в особливій атмосфері співпраці, викликає жвавий інтерес і сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Для студентів, які навчаються за спеціальністю «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за галуззю знань «Управління та адміністрування» при проведенні практичного заняття з «Фінансів» на тему «Податки і податкова система» можна запропонувати створити підприємства загальної системи оподаткування в різних містах України, підготувати презентацію виступу.

При вивченні теми з «Фінансів» «Державний кредит і державний борг» студентам варто запропонувати власне бачення виходу із ситуації стосовно ліквідації дефіциту державного боргу Україною.

Слід рекомендувати студентам різні варіанти навчальних ділових ігор на заняттях з «Фінансів»: ділова гра на задану тематику «Я – успішний директор фірми», «Найкращий фінансист», розв'язання проблемних ситуацій у ході дискусії.

Ділові ігри, які дозволяють моделювати різні складні життєві ситуації в процесі проведення практичних занять з фінансових дисциплін, сприяють розвитку економічного мислення майбутніх фахівців. Студенти вчаться виробляти власну стратегію поведінки, розвивати інтуїцію, складати фінансові прогнози, аргументувати висновки.

Ігрові моменти підвищують інтерес студентів із предмету, вчать працювати в команді, формують почуття відповідальності.

Підвищенню рівня знань студентів при вивченні фінансових дисциплін сприяє активне використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі. Наявність у Відокремленому структурному підрозділі «Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу Донбаської державної машинобудівної академії» навчальних кабінетів, що містять мультимедійні дошки, дають можливість викладачеві продемонструвати студентам наперед підготовлені презентації з тем, що передбачені навчальною програмою. Використання презентацій робить навчання більш насиченим і цікавим, сприяє активізації студентів, кращому запам'ятовуванню матеріалу, оскільки активно працюють не тільки органи слуху, але здійснюється активне зорове сприйняття діаграм, малюнків, схем, графіків. Розроблені тестові завдання з дисципліни «Фінанси» дозволяють проводити

підсумкове оцінювання знань студентів у комп'ютерному класі.

Сучасний студент має не тільки досконало володіти комп'ютерними технологіями, але й активно використовувати їх при підготовці до навчальних занять. Найбільш плідною є робота студентів з підготовки презентацій до практичних занять із фінансових дисциплін.

Підвищенню сприйняття матеріалу з фінансових предметів сприяє перегляд уривків документальних фільмів, записів наукових, публіцистичних, культурно-просвітницьких аудіо- та відеопрограм, що візуально краще допомагають студентам запам'ятовувати інформацію з теми, дають можливість побачити зв'язок між теорією та реальністю, вчать критично мислити.

Ще одним широко застосовуваним іноземними викладачами підходом у вивченні фінансів є «перевернутий» підхід. Суть полягає в тому, що події, які традиційно відбувалися в аудиторії, тепер можуть відбуватися за її межами, і навпаки. Використовуючи нові технології в навчанні, такі як мультимедіа, комп'ютери тощо, студент повинен удома самостійно переглядати лекцію, а в аудиторії можливе виконання роботи, яка, зазвичай, подавалася студенту для домашнього завдання [7, с. 18].

Висновки і перспективи подальших розвідок.

Заняття, які включають інноваційні форми їх проведення, сприяють не тільки систематизації і поглибленню теоретичних знань, але й залучають студентів до активної та творчої діяльності, розвивають уміння узагальнювати, відстоювати свою точку зору, закріплюють розуміння основних термінів і понять дисципліни. Водночас формується пізнавальний інтерес до предмету, студенти вчаться логічно мислити, розвивають творче мислення, інтуїцію, вміння працювати в команді. З'являється зацікавленість навчальною дисципліною, прагнення самостійно поглиблювати знання. Упровадження в навчальний процес сучасних педагогічних інноваційних та інформаційних технологій сприяє підготовці висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців.

Перспективним у цьому плані вбачаємо дослідження застосування інформаційно-комунікативних технологій при вивченні фінансових дисциплін, що сприяють швидкому засвоєнню матеріалу, формуванню фахової компетентності студентів, розвитку сучасного економічного мислення.

Використані джерела

1. Вербило О. Ф. Теоретичні основи навчання економічних дисциплін. Київ : Вища шк., 1995. 167 с.
2. Гай О. М., Захарова Є. Ю. Інтерактивні методи викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах в контексті забезпечення якості підготовки вітчизняних фахівців. *Наукові праці Кіровоградського національного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 36–42.
3. Добридень А. В. Використання інноваційних технологій у практичній роботі сучасного педагога. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6 (ч. 1). С. 107–112.
4. Кремень В. Г. Дистанційна освіта – перспективний шлях розв'язання сучасних проблем професійної освіти. *Вісник Академії дистанційної освіти*. 2003. № 1. С. 4–11.
5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : СПД Кулінічев Б. М., 2007. 144 с.
6. Романюк А. А. Використання інтерактивних технологій при викладанні економічних дисциплін. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2010. № 2. С. 34–36.
7. Теслюк В. М., Якимовська А. В. Напрямки вдосконалення викладання економічних дисциплін. *Наукові праці SWorld*. Вип. 2 (43). Т. 4. 2016. С. 15–20.